

Összefoglaló tájékoztató az Országos Bírósi Hivatal elnökének 2013. május 17-én elrendelt célvizsgálatával kapcsolatban

Az Országos Bírósi Hivatal (OBH) elnöke 2013. május 17-én a törvényszékek büntető elsőfokú ügyszakánál annak érdekében rendelt el célvizsgálatot, hogy a soronkívüliséget élvező, és különösen az előzetes letartóztatással érintett ügyek időszerű befejezésének esetleges rendszerbeli akadályait az OBH a törvényszékekkel közösen tárja fel.

1. Adatok a célvizsgálat keretében elvégzett munka mennyiségéről

- 20 törvényszéken,
- összesen 1344 elsőfokú ügyet vizsgáltak,
- 13 fő szempont és további alszempontok alapján,
- az ügyben érintett összes terhelte vonatkozóan, és
- a büntető eljárás egészére vonatkozóan – ide értve a nyomozati és a vádemelési szakot is.

2. A vizsgálat szempontjai

- a soronkívüliség miképpen érvényesül a bírósági eljárásban,
- az ún. „foglyos” ügyekben az előzetes letartóztatás maximális időtartamához viszonyítottan hogyan alakul a különféle eljárási szakaszok időtartama,
- a szakértői bizonyítás időszerűsége és eredményessége miképpen alakul a büntetőeljárás egyes szakaszaiban,
- az előbbi kérdésekben az időszerűség biztosítása végett milyen ügyviteli, igazgatási ellenőrzési eszközöket és módszereket alkalmaztak,
- az előbbi kérdések a 2012. évben voltak-e kiemelt tárgyai valamely szakmai konzultációnak,
- milyen általános és konkrét – központi és helyi – igazgatási intézkedésekre, jogszabály módosításra, informatikai fejlesztésre volna szükség a soronkívüliség és az időszerűség optimális biztosításához,
- más szervekkel és hatóságokkal milyen kérdésekben szükséges az egyeztetés a szakértői bizonyítással összefüggésben.

3. Az adatszolgáltatás jellemzői és eredménye

Megállapítható, hogy a törvényszékeken – egy kivétellel – a soron kívüli ügyek az összes büntető ügynek legalább a felét teszik ki, az országos átlag 57%.

A törvényszéki elsőfokú büntetőügyek száma, ezen belül a soron kívüli ügyek aránya

Terület	Összes ügy	Soron kívüli	Soron kívüli ügyek százalékos aránya
Fővárosi Törvényszék	474	282	59,49%
Budapest Környéki Törvényszék	127	64	50,39%
Debreceni Törvényszék	101	36	35,64%
Miskolci Törvényszék	75	37	49,33%
Székesfehérvári Törvényszék	66	36	54,55%
Nyíregyházi Törvényszék	65	23	35,38%
Kecskeméti Törvényszék	64	52	81,25%
Győri Törvényszék	62	36	58,06%
Szegedi Törvényszék	53	38	71,70%
Veszprémi Törvényszék	49	35	71,43%
Tatabányai Törvényszék	46	23	50,00%
Szolnoki Törvényszék	36	21	58,33%
Pécsi Törvényszék	24	18	75,00%
Balassagyarmati Törvényszék	23	13	56,52%
Egri Törvényszék	17	12	70,59%
Gyulai Törvényszék	16	8	50,00%
Kaposvári Törvényszék	13	10	76,92%
Szombathelyi Törvényszék	12	10	83,33%
Szekszárdi Törvényszék	11	5	45,45%
Zalaegerszegi Törvényszék	10	6	60,00%

Mennyi ügyben, hány előzetes letartóztatásban lévő vádlott érintett?

Megállapítható, hogy a Fővárosi Törvényszéken a többi törvényszékhez képest számottevően – a legtöbb hasonló ügyet kezelő törvényszékhez képest is mintegy háromszor – nagyobb az előzetes letartóztatással érintett ügyek, és az ügyekben előzetes letartóztatásban lévő vádlottak száma, az összes előzetes letartóztatásban lévő vádlottak mintegy egyharmada itt áll bíróság előtt. Legkedvezőbb helyzetben ezen a téren az Egri és a Balassagyarmati Törvényszékek voltak.

Terület	Az előzetes letartóztatással érintett		
	ügyek száma	vádlottak száma	vádlottak megoszlása az összes százalékban
	a törvényszékek adatszolgáltatása alapján		
Fővárosi Törvényszék	85	127	28,54
Budapest Környéki Törvényszék	24	58	13,03
Debreceni Törvényszék	25	43	9,66
Miskolci Törvényszék	15	23	5,17
Székesfehérvári Törvényszék	6	7	1,57
Nyíregyházi Törvényszék	14	21	4,72
Kecskeméti Törvényszék	10	21	4,72
Győri Törvényszék	7	12	2,70
Szegedi Törvényszék	17	36	8,09
Veszprémi Törvényszék	13	14	3,15
Tatabányai Törvényszék	5	8	1,80
Szolnoki Törvényszék	10	13	2,92
Pécsi Törvényszék	11	17	3,82
Balassagyarmati Törvényszék	3	5	1,12
Egri Törvényszék	2	2	0,45
Gyulai Törvényszék	2	2	0,45
Kaposvári Törvényszék	5	9	2,02
Szombathelyi Törvényszék	4	7	1,57
Szekszárdi Törvényszék	6	17	3,82
Zalaegerszegi Törvényszék	2	3	0,67
Összesen	266	445	100,00

A bíróságoknak azon ügyekben, ahol az előzetes letartóztatás törvényi maximuma 4 év volt:

- 124 vádlottat (86,7%) érintően 2-3 év közötti idő,
- 16 vádlottat (11,2%) érintően 1-2 év közötti idő,
- 3 vádlottat (2,15%) érintően 1 évnél rövidebb idő állt rendelkezésre a bíróságnak az elsőfokú érdemi határozat meghozatalára.

A nyomozás ezen ügyekben több törvényszéket érintően kirívóan hosszú időt vett igénybe az előzetes letartóztatás maximális tartamából, ekként kevesebb időt hagyva meg a bíróságok előtti eljárásokra.

Ahol az előzetes letartóztatás törvényi maximuma 3 év volt:

- 66 vádlottat (71%) érintően 2-3 év közötti idő,
- 23 vádlottat (25%) érintően 1-2 év közötti idő,
- 3 vádlottat (3,3%) érintően 1 évnél rövidebb idő **állt rendelkezésre az elsőfokú érdemi határozat meghozatalára.**

Probléma, ha a nyomozati szakban az előzetes letartóztatás időtartamának több mint a fele telik el.

Ahol az előzetes letartóztatás törvényi maximuma 2 év volt:

- 11 vádlottat (78,6%) érintően 1-2 év közötti idő,
- 3 vádlottat (21,4%) érintően 1 évnél rövidebb idő **állt rendelkezésre az elsőfokú érdemi határozat meghozatalára.**

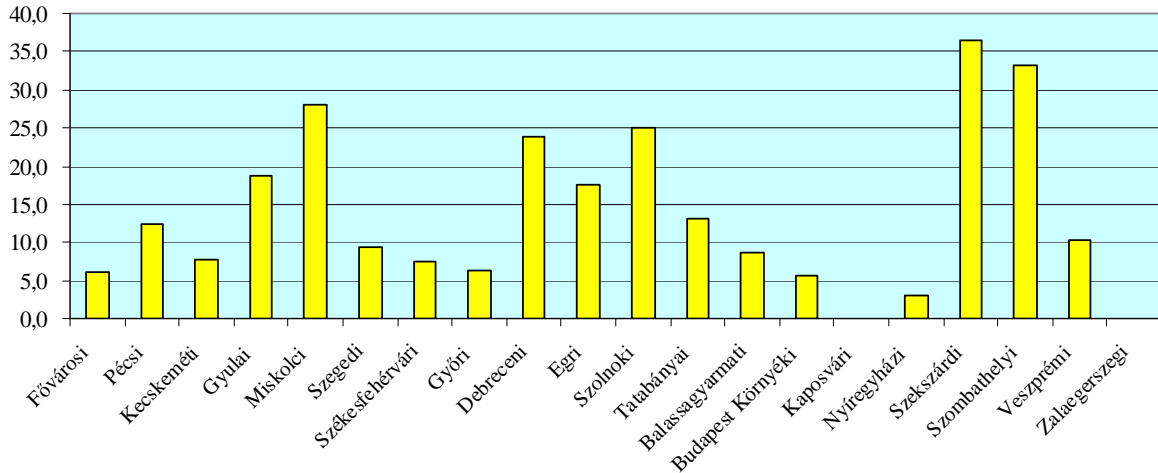
Az ügyek közel 10%-ában a bíróságoknak legfeljebb egy év állt rendelkezésre a bizonyítási eljárás lefolytatására, a kényszerintézkedés törvény erejénél fogva történő megszűnésének időpontjáig.

Avádlottak **3,6%-ánál 1 évnél rövidebb idő állt rendelkezésre** bíróságok számára az elsőfokú érdemi határozat meghozatalára, mely időintervallum alatt kell valamennyi vádlott, tanú, szakértő meghallgatását fogatosítani, adott esetben új szakvélemény beszerzéséről gondoskodni.

Ez is a magyarázata annak, hogy vizsgált időszakban, 2013. május 1. napjáig, országosan 27 vádlott esetében kellett a bíróságoknak az érdemi határozat meghozatal előtt az előzetes letartóztatás megszüntetéséről rendelkeznie amiatt, hogy a kényszerintézkedés tartama elérte a törvényben meghatározott maximális időtartamot.

4. A szakértői bizonyítás időszerűségével kapcsolatos vizsgálat és megállapítások

A bíróságokra áthárított szakértői bizonyítás aránya a törvényszékeken, százalékban

A bíróságok adatszolgáltatása szerint a vizsgált ügyekben a nyomozó hatóság országosan teljes mértékben 5,8%-ban, míg részben 4,6%-ban hárította át a bíróságokra a szakértői bizonyítást. A bíróságoknak tehát az ügyek **10,4 %-ában** át kellett vennie a nyomozó hatóság feladatkörét a megalapozott döntés meghozatala érdekében, mely **jelentős mértékben akadályozza az időszerű ítélezést**. Megállapítható az is, hogy ilyen esetekben a bíróságok viselik a szakvélemény elkészítésének, illetőleg kiegészítésének a költségét is.

A vizsgált időszakban a szakértői vélemények késedelme országosan az ügyek 0,44%-át érintette. A szakértői intézetek túlterheltek, a kapacitás hiány lassítja a munkájukat.

5 A soronkívüliség érvényesítésének akadályai a bírósági eljárásban

- a) A soronkívüli ügyek aránya meghaladja a többi ügyét, amely a tényleges soronkívüliség ellen hat: ha a legtöbb ügy soronkívüli, akkor gyakorlatilag nincs soronkívüliség, ezeket ugyanis egymással párhuzamosan kell tárgyalni.
- b) Az érkező ügymennyiséghez képest az ország egyes régióiban alacsony a bírói létszám, és ugyancsak alacsony az adminisztratív személyzet létszáma is, így a bírák tehermentesítése akadályokba ütközik.
- c) A jogi szabályozás néhol kontraproduktív (pl. a hiányos vád visszaküldésének lehetősége korlátozott, a kiemelt ügyek eljárási szabályai gyakran éppen lassítják az eljárást).
- d) A szakértői intézetek leterheltek.

6. A vizsgálat megállapításai alapján a szükséges intézkedések

- Háromoldalú egyeztetés az OBH, a Legfőbb Ügyészség és az Országos Rendőr-főkapitányság részvételével a jelen vizsgálattal feltárt problémák megoldása érdekében.
- Az OBH-n belül a témával foglalkozó munkacsoport létrehozása.
- Az OBH fokozott részvétele a tárcaközi munkabizottságban és a jogalkotási folyamatokban.
- **A más európai országokban már létező törvényszéki szakértő intézményének bevezetése** az eljárási törvények szükséges korrekciója mellett. **Törvényszéki szakértő** az a szakértő lenne, aki az adott törvényszék alkalmazásában áll akár munka-, akár szolgálati viszonyban. E szakértő látná el a bíróság általi kirendeléseket.
- Országos, regionális és helyi szakmai képzések szervezése.
- Más hatóságokkal, szervezetekkel történő együttműködési lehetőségek kidolgozása.

7. A soronkívüliség biztosítása érdekében teendő intézkedések, megoldások és javaslatok

- az arányos munkateher biztosítására törekvés,
- a soron kívüli ügyek arányosítása,
- személyi és tárgyi feltételek biztosítása a cél elérése érdekében.
- team-ek (fogalmazó, titkár, bírósági ügyintéző) felállítása egy-egy nagyobb ügy előkészítésére.

8. Központi bírósági intézkedést, vagy jogalkotást igénylő javaslatok

A törvényszékek a vizsgálat során javaslatokat tettek az időszerűségi mutatók javítása érdekében, amelyeket a vizsgálati anyag is összesített. Ezek közül kiemelendő:

- A soron kívüli ügyek között sorrendiség kialakítása.
- A soron kívüliség szabályainak alkalmazása már a nyomozás során és az ügyészi szakban is.
- A kiemelt ügyek körének csökkentése.
- A kiemelt ügyekben a külön eljárási szabályok megszüntetése.
- A kiemelt ügyekben a 3 hónapos tárgyalási időköz eltörlése.
- A kiemelt ügyek soronkívüliségének megszüntetése, e helyett a kiemelt ügyekben a bíróság elnöke rendelje el a soronkívüliséget, amennyiben az indokolt.
- A Be. vonatkozó szabályainak módosítása annak érdekében, hogy **ne a bíróságokat** terhelje az elmaradt nyomozati feladatok elvégzése. A bíróságok feladata a bizonyítékok értékelése, és azok alapján a megalapozott érdemi határozat meghozatala legyen.
- A nyomozás során az inaktív szakaszok megszüntetése.
- Több bírói álláshely a törvényszékeken, vagy a törvényszéki hatáskör csökkentése
- Adminisztratív álláshelyek növelése a bíróságokon.
- Szakértői bizonyítás szabályainak átalakítása.
- Szakmai konzultáció a soronkívüliség, az előzetes letartóztatás és a szakértői bizonyítás tárgyában.

9. A vizsgálat megállapításai alapján az alábbiak már megvalósultak

Az OBH kezdeményezésére az Országgyűlés 2013. június 21. napján elfogadta a büntetőeljárások időszerűségének javítása érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi CXII. törvényt, amellyel megvalósult:

- a Fővárosi, a Debreceni és a Szegedi Ítéltábla illetékességi területének módosítása,
- a törvényszékek hatáskörének és a kiemelt jelentőségű ügyek körének csökkentése,
- az ún. „külföldi ítélet érvényének elismerése” tárgyában zajló eljárások tekintetében a Fővárosi Törvényszék kizárólagos illetékességének megszüntetése.

Ezen túlmenően a 2013. július 10. napján elfogadott 1427/2013. számú kormányhatározat az országosan legnagyobb ügyteherrel küzdő Fővárosi Törvényszék részére – a bírói létszám emelése mellett ezúttal elsősorban a bírakat segítő adminisztratív személyzet létszámának növelését célozva – jelentős többletjuttatásokat biztosított.